Kartal Ailesi Evi, Yılanlı Ev

İnci Türkoğlu

Marmara ilçesi, Asmalı Mahallesi, Köyiçi mevki	İnşa dönemi / yılı: **19. yüzyıl sonları**
	Mevcut durumu: **Metruk**
GPS: **40°37′02.2″K 27°42′22.0″D**	Mülkiyet durumu: **Özel mülkiyet**
Tescil tarihi ve numarası: **Bursa KVKBK 18.08.1990 - 1295**	

Tarihçe

Yapının 1980'lerde fotoğraflanan temel taşına göre 17 Ağustos 1888'de inşa edildiği düşünülmektedir (Papachristou 2019a, 36). Tarihin üzerinde şu Yunanca harfler yer almaktadır: Β. ΑΦ. (= V. AF.).

Mimari

Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen bir alanı kaplayan ev, kapalı dış sofalı planlıdır. Ev, doğudan batıya doğru alçalan hafif meyilli bir arazi üzerinde yer almaktadır. İki katlı düzenlenmiş evde ara kattan ziyade basık tavanlı bir yer (zemin) katı uygulamasına yer verilmiştir. Halihazırda evin hiçbir cephesi başka bir yapıya bitişmemektedir ancak güney cephenin sağırlığı ve üzerindeki pencere açıklıklarının müdahalelere işaret etmesi başlangıçta güneyde başka bir yapıya bitişik inşa edildiği şeklinde yorumlanabilir. Doğu ve batı cephesi sokağa bakan eve, her iki cepheden de giriş sağlanabilmektedir (Fig. 1-2). Evin güney ve batı duvarı üst kat seviyesine kadar ahşap hatıllı moloz taş duvar örgülüdür. Güney duvarının alt seviyesinde, eksenden doğudaki pencereye kadar duvar örgüsünün farklılaşması onarım

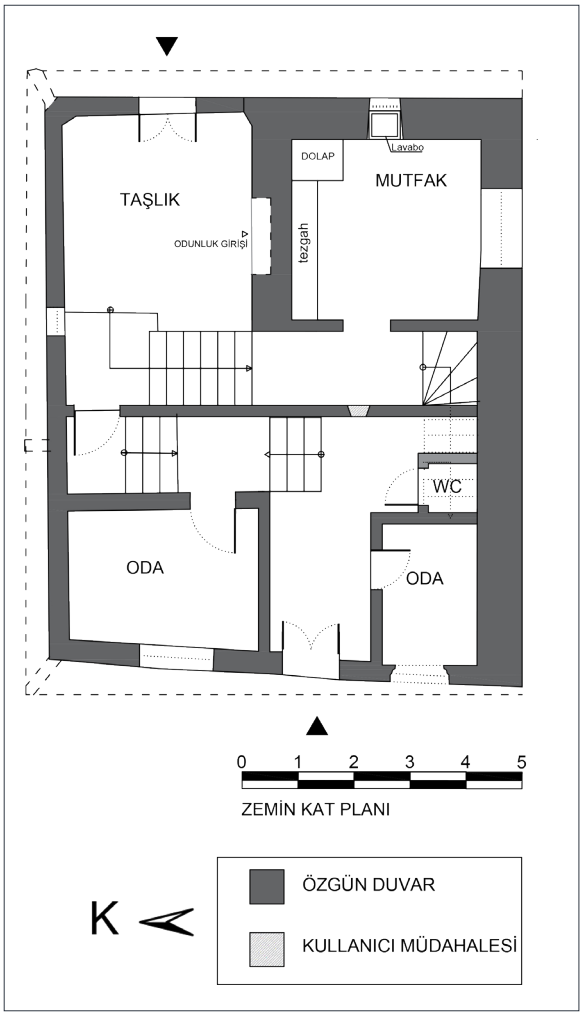

Fig. 1: Güney ve batı cepheler

izlerini göstermektedir (Fig. 1). Batı ve kuzey duvarında alt kat ahşap çatkı arası moloz taş dolgu duvar örgüsüne sahiptir. Her iki duvar ile doğu duvarında yer yer tuğla malzemeye de yer verildiği görülmektedir. Güney duvarı dışında taş duvarların üzeri kum harçlı toprakla sıvanmış ve üzeri boyanmıştır. Üst katta güney duvarı ahşap çatkı arası kerpiç dolgulu ve üzeri ahşap yalı baskı kaplamalıdır. Doğu, kuzey ve batı duvarları ise üst katta bağdadi duvar örgüsüne sahiptir. Yapı, dört yöne eğimli, alaturka kiremit kaplı kırma bir çatı ile örtülüdür.

Evin güney cephesinde alt katta iki küçük ve doğuya kaydırılmış büyük bir pencereye yer verilmiştir (Fig. 1). Doğu duvarında eksenden kuzeye kaydırılmış çift kanatlı kapı zemin kata girişi sağlamaktadır (Fig. 2). Kapının üzerinde dikdörtgen bir tepe penceresine yer verilmiştir. Aynı hizada ve aynı boyutlarda bir diğer pencere cephenin güneyinde, üst seviyede ise beş pencere bulunmaktadır. Kuzey cephede zemin kat seviyesinde bir, üst kat seviyesinde üç pencere yer almaktadır. Batı cephede eksende çift kanatlı kapı yapının ana giriş kapısıdır (Fig. 1). Kapının üstünde bir tepe penceresi bulunmaktadır. Kapının kuzeyinde üçlü pencere açıklığına yer verilmiştir. Kapının güneyindeki pencere açıklığı yıkılmış durumdadır. Cephenin üst seviyesinde kuzeyde kalmış üç pencere açıklığı dışında orta ve güney bölümü yıkılmıştır (Fig. 1, 4). Pencerelerin tamamı dikdörtgen formunda ve basık yuvarlak kemer alınlıklıdır. Pencereler ahşap söveli ve giyotin formundadır. Üst kat doğu, kuzey ve batıda cephe boyunca çıkma yapmaktadır. Çıkmalar belli aralıklarla yerleştirilmiş bağdadi konsollarla (eliböğründe) taşınmaktadır. Altta az sayıda pencereye yer verilmesine karşılık üst kat çok sayıda pencere ile aydınlatılmıştır. Kübik bir kütle kurgusu hakimdir.

Alt kata giriş doğu ve batı cephelerden sağlanmaktadır. Batıdaki ana giriş kapısından güneydoğu doğrultusunda L şeklinde bir koridora geçilmektedir. Koridorun iki tarafında birer odaya yer verilmiştir.

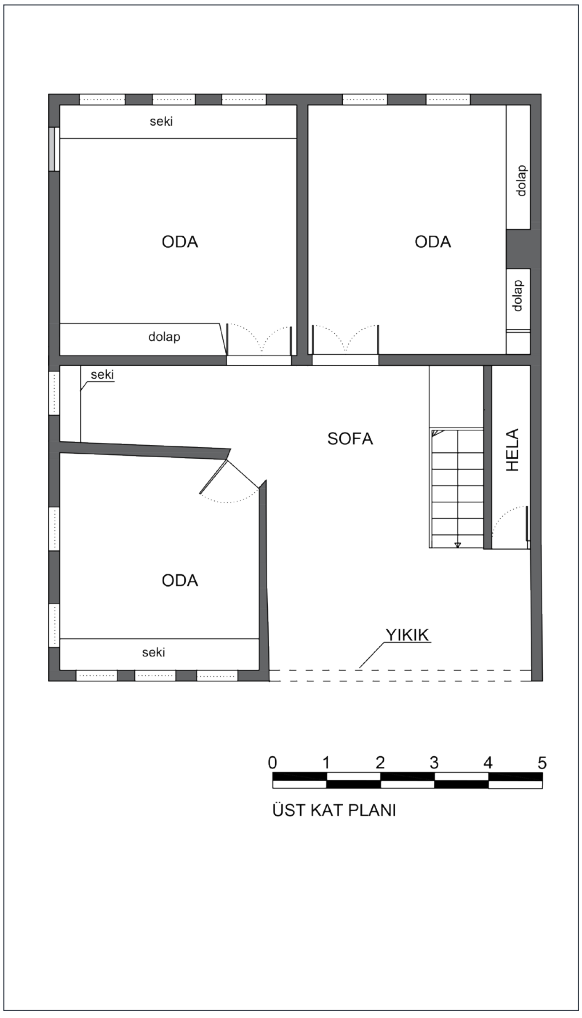

Fig. 2: Doğu cephe

Güneybatıdaki küçük oda zeminden iki basamak yüksektedir. Bu odanın tek açıklığı olduğu anlaşılan batı duvarındaki penceresi yıkık durumdadır. Koridorda, mağaza veya dükkan işlevi görmüş olması muhtemel küçük odanın güneydoğusuna bir tuvalet bitiştirilmiş ve güney duvarının batısına koridoru aydınlatan bir pencere yerleştirilmiştir. Kuzeybatıdaki büyük oda iki katlı düzenlenmiştir. Altta depo olarak kullanılan penceresiz, karanlık ve basık bir oda yer almaktadır. Üstteki odaya koridorun kuzeye dönen kısmından çift yönlü bir merdivenle çıkılmaktadır. Bu çift yönlü merdiven, hem batı cepheden girilen koridordan hem de koridorun doğu duvarının kuzeyinde yer alan ve evin doğu bölümüyle bağlantıyı sağlayan kapıdan, odaya çıkışı sağlamaktadır. Odanın batı duvarında kare biçimli, üçlü bir pencere yer almaktadır.

Doğu taraftaki giriş kapısından erişilen taşlık kuzey-batı doğrultusunda L şeklinde bir koridora bağlanmaktadır. Alt katlarda bir duvarla ikiye ayrılmış evin iki bölümü arasında bağlantıyı sağlayan tek kapısı, doğu giriş kapısının tam karşısında yer alan kapıdır. Kapının hemen güneyinden başlayan koridorun batısına yerleştirilmiş sekiz basamaklı bir merdivenle, koridorun güneydoğusunda mutfak olarak düzenlenmiş tek bir odaya çıkılmaktadır. Zeminden yükseltilmiş ve direkler üzerine oturtulmuş mutfak, kuzey duvarında koridora, doğu ve güney duvarında dışa açılan birer pencere ile aydınlatılmıştır. Güney duvarındaki kare biçimli üçlü pencere yer alır. Doğu duvarında dikdörtgen giyotin pencerenin önünde bir lavabo yer almaktadır. Doğu duvarının kuzeyinde ahşap pervazlı kapatılmış bölümün dolap veya ocak olma ihtimali yüksektir. Kuzey duvarında koridora açılan pencerenin önü yaklaşık 1 m yüksekliğinde tezgah olarak düzenlenmiştir.

Mutfağın kapısı hizasından güneye devam eden ve batıya dönen merdivenler üst kata çıkışı sağlamaktadır (Fig. 3). Üst katta L şeklinde köşe sofanın doğusunda iki, kuzeybatısında bir odaya yer verilmiştir. Sofanın batı kanadının batı duvarı ve üst örtüsü yıkık durumdadır (Fig. 4). Üst kattaki odaları birbirine bağlayan ve sofanın da bir parçası olan kuzey-güney doğrultulu hole vliakos (Yunanca βλιακός; ηλιακός, yani 'güneş' kelimesinden türemiştir) denmektedir. Bol

Fig. 3: Merdiven üzeri, doğuya bakış

Fig.4: Batı duvarı mevcut durum

sayıda pencere ile aydınlatılmış odalar oldukça ferah bir ortam sağlamaktadır. Oda kapıları çift kanatlı ve ahşaptandır (Fig. 6-7). Odaların ve sofanın zemin ve tavanları ahşaptandır. Yunancada ana/büyük oda olarak da tanımlanabilen sofaya 'μεγάλος νοντάς' denmektedir (Papachristou 2019a, 37).

Sofanın doğu duvarında, birbirine bitişik iki kapıdan güneydeki kapı, güneydoğu odaya girişi sağlamaktadır (Fig. 7). Kareye yakın dikdörtgen odanın kuzey ve güney duvarı sağır düzenlenmiştir. Doğu duvarında basık yuvarlak kemerli iki penceresi bulunmaktadır. Güney duvarını ahşap dolaplar kaplamaktadır. Sofanın doğu duvarında, birbirine bitişik iki kapıdan kuzeydeki kapı, kareye yakın dikdörtgen formdaki kuzeydoğu odaya giriş sağlamaktadır. Güney duvarı sağır tutulmuş odanın doğu duvarında dışa açılan üç, kuzey duvarında doğuya kaydırılmış tek penceresi bulunmaktadır. Odanın batı duvarını kapıdan itibaren boydan boya yüklük kaplamaktadır. Kilimlerin, çarşafların, yorganların, yastıkların, yastık kılıflarının, nakışların ve perde gibi eşyaların yerleştirildiği bu bölüme Rumlar tarafından *gioukos* (Yunanca γιούκος) adı verilmektedir (Papachristou 2019a, 37). Kuzeybatı odanın sofaya bakan güneydoğu köşesi pahlanmış ve bu pahlanmış bölüme, odaya giriş sağlayan kapı yerleştirilmiştir (Fig. 5). Dikdörtgen odanın batı duvarında dışa açılan üç, kuzey duvarında iki dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Odanın doğu ve güney duvarları sağır düzenlenmiştir. Gerek oda gerekse sofa duvarları hatıllarla yatay olarak üç bölüme ayrılmış ve süslemeler bu yatay bölüntülerin içerisine panolar halinde yerleştirilmiştir.

Süslemeler; evin üst katında sofa ve kuzeybatıdaki oda ile cephelerdeki konsollarda (eliböğründe) yoğunlaşmıştır. Sofa ve oda duvarları sonradan mavi toz boya ile boyanmıştır. Boyanmayan veya sıvaları dökülen kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla, duvarları boydan boya kaplayacak kadar büyük boyutlu tasvirlere yer verilmiştir.

Sofanın batı kanadının kuzey ve güney duvarları ile kuzey kanadının batı duvarında çok büyük boyutlu kanatlarını iki yana açmış çift başlı kartal motifine yer verilmiştir (Fig. 4-6). Doğada tasvir edilmiş çift başlı kartal motiflerinin etrafındaki manzara sıvalarla bozulmuş olmasına rağmen sarı, kahve ve yeşil ton ağırlıklı zemin üzerinde durdukları anlaşılabilmektedir. Kartal figürlerinin iki yanında büyük ve detaylı, arkalarında daha küçük kahverengi gövdeli ve yeşil yapraklı ağaçların yer aldığı görülebilmektedir. Çift başlı kartal motiflerinin herbirinin başında birer taç bulunmaktadır. Başlarının arkasındaki tek tüyler de iki başın arasında daha büyük bir kraliyet tacını taşımaktadır. Kartallar ağızları açık, dilleri dışarıda ve gözleri açık şekilde tasvir edilmiştir. Sarı renkli kartal motiflerinin tüyleri en ince ayrıntısına kadar işlenmiştir. Kartallar

Fig.5: Sofanın kuzey ve batı kanatlarına bakış, kb oda

Fig.6: Sofa kuzey kanat batı duvar genel görünüm

sağ pençelerinde dünya hakimiyetini temsil eden bir küre (globus), sol pençesinde meşale veya kılıç tutmaktadır. Işık-gölge uygulamaları ve doğa tasviriyle perspektif verilmeye çalışılmıştır. Tarihsel metinler köy halkının gemilerinde de bu simgeyi kullanabildiğini göstermektedir. Ertüzün konuyla ilgili şu satırları yazmıştır: "Asmalı köyünün Rum halkına denizcilikte ve Osmanlı donanmasında gösterdikleri başarı nedeniyle resmi günlerde ve bayramlarda, altın yaldızlı zemin üzerine elle işlenmiş iki başlı kartal resmi taşıyan bayrak çekme imtiyazı verilmişti. Bu imtiyazlara ait berat Asmalı köyü ihtiyar heyeti tarafından Galata simsarlarından birine emanet edilmiş bu kişi de fermanı bir antikacıya satmıştır" (Ertüzün 1999, 250). Çift başlı kartalların sembolizmi, Afthoni'nin sözlü geleneğiyle de ilgilidir. Bir diğer detaylı anlatıma göre, Kapudan Mezzomorto Hüseyin Paşa'nın komutasındaki Osmanlı filosu, İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Marmara Adası'nın yakınında güçlü bir fırtınaya tutulmuştur. Bölgeyi iyi tanıyan Afthoni'den (Asmalı) bir denizci Kapudan Paşa'ya filoyu Aloni Adası'nın (Paşalimanı) batı kıyılarının güvenli sularına götürmesini önermiştir. Filo tehlikeden kaçmış ve Aloni Adası'nın Paşalimanı ismini alışı bu hikayeyle özdeşleştirilmiştir. Kapudan Paşa, denizciye, bu yardımı karşılığında ne almak istediğini sorar ve gemici, Afthoni gemilerinin ve teknelerinin son Bizans imparatorluk hanedanlığı olan Palaeologosların çift başlı kartalını taşıyan bir flama taşımak istediğini belirtir. Bir süre sonra, Afthoni halkına bu bayrağı kullanma hakkı Osmanlı makamları tarafından verilmiştir (Papachristou 2019a, 37). Çift başlı kartal tasvirinin yıllar sonra da bu sembolizm çerçevesinde duvar resimlerinde kullanıldığı düşünülebilir.

Kuzeybatı odaya giriş sağlayan kapının üst kısmında eksene yerleştirilmiş bir nar ağacının dalları iri meyvelerle doludur (Fig. 5). İki yandan kartalları çevreleyen ağaçların dalları bu panoya da taşırılmış ve bu dallar nar ağacını iki yandan sınırlandırmıştır. Nar ağacı motifi kartal motifleri ile aynı renk zemin üzerindedir.

Sofanın kuzey kanadının kuzey duvarında ağaç ve çiçek motiflerinden oluşan bitkisel motiflere yer verilmiştir (Fig. 8). Bu süslemeler, mavi sıva ile kapatılmış pencere alınlığının etrafında dairesel bir düzende sıralanmakta ve üzeri mavi sıva ile kapatılmış bir panoya çerçeve oluşturmaktadır. Alınlığın iki yanında tek yeşil bir daldan çıkan yeşil yapraklı kırmızı iri çiçek motiflerine yer verilmiştir. Kuzey kanadın batı duvarındaki kartalı sınırlandıran ağacın dalları, üst kısımdan kuzey duvarına da uzanmaktadır. Ağaç dalları serbest fırça darbelerini andıran ışık gölgelerle renklendirilmiş yeşilin farklı tonlarında yapraklara sahiptir. Ağacın dallarının bitiminden başlayan ve sofanın doğu duvarınında devam eden S kıvrımlı yeşil ince bir dal uzanmaktadır. Dalın her kıvrımında çok sayıda ince uzun yapraklar ile

Fig.7: Sofanın doğusundaki odalara açılan kapılar ve üzerindeki ikonalık

yaprakların arasındaki kıvrımları dolduran aşağı sarkan üçlü kırmızı narlar üst kısımlarında da kırmızı üzüm salkımları yer almaktadır.

Aynı süsleme tavan seviyesinde sofanın doğu duvarında oda kapılarının üst kısmındaki üçlü ahşap çerçeveye (ikonalık) kadar devam etmekte ve aşağıya dönerek bitmektedir (Fig. 8-9). Bu süslemenin doğu duvarında ahşap çerçevenin (ikonalık) güneyinde de bir panoya üç yönden çerçeve oluşturduğu görülebilmektedir. Ancak süslemenin alt kısımlarının boyanmış olması bu alanlardaki süslemeyi görmemizi engellemektedir.

Doğu duvarında oda kapılarının üst kısmında üçlü ahşap çerçeve (ikonalık) yer almaktadır (Fig. 7). Geleneğe göre, ikonalığın ortasında Meryem Ana veya İsa'nın bir imgesi diğer iki bölümde ise azizlerin ikonaları yer almaktadır. Kapıları ikonalıktan ayıran ahşap pervazın üzerinin de süslemeli olduğu ancak üzeri boyandığından sadece izlerinin kaldığı görülebilmektedir. Bu süslemelerde yine S kıvrımı yapan dallar ve yapraklar ile uçlarında farklı büyüklüklerde çiçek motifleri seçilebilmektedir. Ahşap çerçeve, üst kısımda yarım daire formlarının girinti ve çıkıntı yapması ile hareketlendirilmiştir. Her bir panonun ortasına gelen yarım daire çıkıntının üzerine oyma tekniğinde bir haç motifi yerleştirilmiştir.

Sofanın doğu duvarının kuzeyinde, üst kısımda yine doğada deve ve geyik figürlerine yer verildiği görülmektedir (Fig. 9). Bu resimler, adanın prokos adlı geyik türünden gelen antik adına da gönderme olabilir. Yeşil zemin ve gri gökyüzü fon üzerinde profilden verilmiş deve ve geyik figürü karşılıklı durmaktadır. Arkada uzakta görünen kahverengi gövdeli yeşil yapraklı ağaçlar yer almaktadır. Deve açık kahve renkli ve tek hörgüçlüdür. Geyik koyu kahverengi olup üzerinde koyu lekeler bulunmaktadır. Boynuzları her iki tarafta dörtlü verilmiştir. Hayvanlar göz, kaş, ağız ve burun deliklerine kadar canlı izlenimi vermektedir. Süsleme iki boyutluktan uzaklaşarak perspektif kurallarına uygun şekilde verilmeye çalışılmıştır.

Bu panonun güneyinde, alt kısımda oldukça büyük boyutlu aslanla bir boğa yılanının mücadelesi sahnesi yer almaktadır (Fig. 9). Kompozisyon anlaşılabilmekle birlikte üzeri sıvandığından yılanın başı ve sahnenin bazı bölümleri görülememektedir. Sarıya yakın açık kahverengi aslan ağzı açık, dili dışarıda ve gözü yuvasından çıkacak şekilde resmedilmiştir. Aslanın yelesi diken diken olmuş ve ön ayakları havadadır. Pullarına kadar en ince detayı ile resmedilnmiş boğa yılanı, aslanı iki kez sarmıştır. Kafası boya altında kalmasına rağmen aslana dönük olduğu boya üzerinden anlaşılabilmektedir.

Sofanın doğu duvarının güneyinde güneşli bir günde doğa tasvirine yer verilmiştir (Fig. 10). Mavi gökyüzü ve kahvenin farklı tonlarında soluk bir toprak zemin üzerinde geyik ve kuzu gibi hayvanlar kaçar vaziyettedir. Doğada farklı türlerde kahve gövdeli yeşil yapraklı ağaçlar resmedilmiştir.

Sofanın güney duvarınının doğusunda üç tavus kuşu figürlü pano bulunmaktadır (Fig. 11). İki yandaki tavus kuşları profilden ortadaki tavus kuşu cepheden verilmiştir. Yanlardaki kuşlar kanatlarını havaya kaldırmış ve ortadaki kuşa dönük verilmiştir. Ortadaki kafasını havaya kaldırmış ve kuyruğunu kabartmış durumdadır. Kuşların tüyleri, göz, gaga, ve ayakları en ince ayrıntısına kadar

Fig.8: Sofa kuzey kanadın kuzey duvarı, genel görünüm

Fig.9: Sofa kuzey kanadının doğu duvarı

işlenmiştir. Yeşil ve kahve bir toprak zemin üzerinde duran kuşların gerisinde gökyüzü bulutsuz ve açık renklidir. Panonun etrafı S kıvrımlı yeşil yapraklar ve kırmızı narlarla üç yönden çevrelenmiştir.

Kuzeybatıdaki baş odanın güney ve doğu duvarında bitkisel motifli süslemelere rastlanmaktadır. Güney duvarında bir doğa tasviri yer almaktadır (Fig. 12). Bu tasvirde kısa kalın sütunlar üzerinde üç vazo ve bu vazolarda armut, elma, portakal, üzüm ve çiçek motifleri bulunmaktadır. Sarı ve kırmızı renkli meyveler, yeşil yapraklar ve kırmızı çiçekler arasındadır. Üstte vazodan çıkan kırmızı karanfiller meyvelerin etrafını çevrelemektedir. Arkada kahve gövdeli yeşil renkli ağaçlara yer verilmiştir. Panonun etrafı S kıvrımlı yeşil yapraklar ve kırmızı narlarla üç yönden çevrelenmiştir.

Odanın doğu duvarında da yeşillikler içinde ortada dilimlenmiş bir karpuz ve meyveler ile çiçek motifli bir natürmort yer almaktadır (Fig. 13). Sarı limon, turuncu portakal ve kırmızı üzümlerden oluşan meyveleri, kırmızı, beyaz ve mavi renkli güller çevrelemektedir. Yapıya ait diğer süslemeler dış cephede konsollar (eliböğründe) üzerindedir (Fig. 14). Bu konsollardan (eliböğründe) kuzeydoğu köşedekinin her iki yüzünde ve kuzeybatıdakinin doğu yüzünde birer aslan figürü yer almaktadır. Aslanın yüzü cepheden, bedeni profilden verilmiştir. Gözü, kaşları, burnu ve ağzı çok belirgin aslanın yeleleri kabarıktır. Ön ayaklarını ileri atmış ve kuyruğunu yukarı kaldırmıştır. Koyu kahve tonlardadır. Konsolların (eliböğründe) diğerleri beyaz renkli dalga motifleriyle doldurulmuştur.

Güncel Durum

Planı ve mekansal özellikleri tahmin edilebilir durumdaki yapı, tamamen terk edilmiş durumdadır. Yapı, deprem veya yağış etkilerine en fazla bir-iki yıl kadar az bir sure dayanabilecek kadar bakımsız kalmıştır. Özellikle çatı örtüsünde gözlemlenen yoğun çökme ve açıklıklar sofayı çevreleyen duvar resimleri için belirgin tehdit oluşturmaktadır. Duvarlarda yer yer yarılmalar ve ahşap kolonlarda kırıklar göze çarpmaktadır. Alt kat duvarlarında da yıkılmalar olduğundan kontrolsüz giriş yapılabilmekte ve bu da yapıyı insan tahribatına açık hale getirmektedir. Güney duvarında önceden yapılmış onarım izlerine rastlanmakla birlikte batı duvarı tamamen yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda çevresi ve yoldan geçenler için büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Evin içinde zemin tahtalarında kırılma ve yüzey aşınmaları mevcuttur. Duvarlarda derin çatlaklar ve bitkilenme tespit edilebilmektedir. Yapı hakkında herhangi bir bilgilendirme tabelası bulunmamaktadır. Yıkılma tehlikesinden dolayı içine girmek oldukça tehlikelidir.

Tüm bozulmalara karşın evin tüm bölümleri anlaşılır niteliktedir. Sıvalar altında daha çok süslemesi bulunduğu düşünülen yapıda

günümüze gelebilmiş orjinal süslemeler ünik niteliktedir.

Risk Değerlendirmesi ve Öneriler

Kültürel çeşitliliği yansıtan dini mimari örneklere çok sayıda rastlanmakla birlikte sivil mimaride bu zenginliği en belirgin yansıtan örneklerden biri bu evdir. Anadolu'da bu güne kadar başka benzer bir örneğine rastlanmayan belki de hiç rastlanmayacak kadar nadir süslemelere sahip bu yapının geçici koruma kapsamında önlemlerinin alınması gerekmektedir. Özellikle duvar ve çatıda gerçekleşen yoğun tahrip ve yıkılmaları durdurmak amacıyla yapı askıya alınarak beden duvarlarının çökmesi önlenmelidir.

Plan ve inşasına uygun olarak restore edilmesi, halkın ziyaretine açılması, süslemelerin ikonografisini de anlatan tabelalar düzenlenmesi ve kültürümüze tekrar acilen geri kazandırılması gerekmektedir. Yapının tanıtımı doğru yapılabilirse bölgenin kültürel çeşitliliğine ve hafızalardan silinmekte olan kültürel mirasına dair somut bir kazanım sağlanacaktır.

Fig.10: Sofanın doğu duvarı güney kısmındaki doğa manzarası

Fig.11: Sofa güney duvarı doğu kesim

Fig.12: Kuzeybatı oda güney duvar

Kartal Ailesi Evi (Yılanlı Ev) Duvar Resimleri Koruma Raporu

Gizem Erten

Duvar resminin mevcut korunma ve bozulma durumlarından bahsetmeden önce yapının yapısal problemlerinden ve bunun duvar resimlerini etkileyen yönlerinden bahsetmek gereklidir. Yapısal sorunlar duvar kaybı, sıcaklık ve nem değişkenlikleri, suyun donma-erime döngüsü, su sızıntıları, zararlı güneş ışınları, çeşitli kaynaklardan gelebilen çözünür tuzlar, rüzgâr, kullanım aşamasında yapılan ihtiyaç odaklı değişiklikler ve yenilemeler, kontrol ve bakım eksikliği olarak gözlemlenmektedir. Bu etkenlerin yapıda mevcut oluşu fiziksel, kimyasal, biyolojik, çevresel pek çok etken ile etkileşime girerek yapının ve duvar resimlerinin bozulma sürecini hızlandırmaktadır. Sofanın batı duvarının tamamen tahrip olması, duvar resimleri için bozulma sürecinin uzun zaman önce başladığını işaret etmektedir (Fig. 4). Duvar resimlerindeki bozulmalar, yapımlarında kullanılan malzemelerinin yapısı, yapım teknikleri ve içinde bulundukları yapının çevresel koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Kontrol altına alınamayan veya durdurulamayan etkenler, devamında duvar resimlerinin tabakalarında gerçekleşen başka bozulma süreçlerini de beraberinde getirmektedir.

Duvar resmi katmanları ana taşıyıcı (duvar), taşıyıcı (bir veya birden fazla sıva tabakası ve badana) ve boya tabakalarından oluşmaktadır. Bu sebeple duvar resminin uzun vadede korunabilmesi için öncelikle ana taşıyıcı ve sıva tabakalarının mevcut durumunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yılanlı Ev'de yapılan gözlemler neticesinde taban ve zemin döşemelerinde kullanılan ahşapların ve batı duvarının tahrip olması göz önünde bulundurulduğunda duvar resimlerinin önemli ölçüde korunmuş olduğu dikkat çekmektedir. Sofa ve kuzeybatı odada fiziksel olarak yapılan bazı kontroller neticesinde taşıyıcının ana taşıyıcıdan

Fig.13: Kuzeybatı oda doğu duvar

ayrılmayarak korunmuş olduğu, ancak bölgesel bazı problemlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Sofanın güney duvarında bulunan çift başlı kartal betimlemesinin üzerinde ana taşıyıcıya kadar ulaşan geniş bir çatlak bulunmaktadır (Fig. 15). Bu betimlemenin doğusunda eski bir onarım sıvası mevcuttur ve sıvanın bazı fiziksel, kimyasal, mekanik, çevresel etkenlerin oluşturduğu olumsuz koşullardan etkilenerek özgün sıva tabakasından ayrılmış olduğu gözlemlenmiştir. Güney duvarda bulunan duvar resmi örneklerinde yer yer çatlaklar ve kılcal çatlaklar gözlemlenmiştir. Doğu ve batı duvarlarının kesişim noktalarında bulunan geniş ayrılmalar, yapıyı yalnızca duvar resmi hususunda değil; statik anlamda da olumsuz yönde etkilemektedir (Fig. 11). Yapının üst örtüsünün ve batı duvarının tahrip durumda oluşu, yapıda su probleminin önemli ölçüde etken olduğunu ortaya koymaktadır. Yapıya su girişinin engellenemediği durumlarda mikroorganizma, yosun ve liken oluşumunu, zemin ve yapı malzemesindeki mevcut tuzların veya kimyasal reaksiyonlar sonucu ortaya çıkan tuzların hareketlerini tetikleyerek oluşan fiziksel, kimyasal ve biyolojik problemleri gözlemlemek mümkündür. Bu problemler çevresel faktörler ile etkileşime girerek hem yapısal özelliklerinin hem de süsleme ögelerinin bozulma sürecini tehdit eden ve hızlandıran etkenler haline gelmektedir. Sofanın doğu duvarındaki kapı açıklıklarının üzerinde geniş çatlaklar gözlemlenmiştir (Fig. 7). Sofanın kuzey kanadının kuzey duvarında bitkisel süslemelerin betimlendiği duvar resminde yer yer kılcal çatlaklar ve pencere açıklığının üzerinde eski onarım sıvası bulunmaktadır (Fig. 8). Sofanın batı kanadının kuzey duvarında ve kuzey kanadın batı duvarında çift başlı kartalların bulunduğu bölgelerde ise; taşıyıcı sıva büyük ölçüde korunmuş, ancak duvar resmi yüzeyinde yer yer kılcal çatlaklar tespit edilmiştir (Fig. 5-6).

Kuzeybatı odada da batı duvarının ve bu duvarda bulunan pencere açıklıklarının tahribatından kaynaklanan sorunlar gözlemlenmiştir. Güney duvarda bulunan duvar resminin batı yönünde sıva kayıpları tespit edilmiştir (Fig. 12, 17). Duvar resmi yüzeyinde yer yer kılcal çatlaklar, sıva kayıpları, çivi izleri bulunmaktadır. Doğu duvarındaki

Fig.14: Eliböğründelerde bulunan betimlemeler

Fig.15: Sofa güney duvarda bulunan geniş çatlak

Fig.16: Sofa doğu duvarı boya tabakasındaki bozulma

Fig.17: Kuzeybatı oda güney duvar boya kaybı

duvar resmi ise ana taşıyıcı ve taşıyıcı yönünden değerlendirildiğinde genel itibariyle korunmuş durumdadır (Fig. 12).

Yapının bir diğer süsleme ögesi ise; dış cephelerde bulunan eliböğründelerdedir (Fig. 14). Ahşap yüzey üzerine resmedilen bu süslemeler, dış etkenlere karşı tamamen korunaksız durumdadır.

Boya tabakaları, başta taşıyıcı ve sıva tabakaları olmak üzere pek çok yapı malzemesinde mevcut olan bozulma süreçlerinden büyük oranda etkilenmektedir. Üst kattaki sofa ve kuzeybatı odanın batı duvarlarının tamamen yıkılmış olması, duvar resimlerini fiziksel, kimyasal ve biyolojik bozulma süreçlerine açık hale getirmiştir. Bunun sebebi duvarlar ve ortamdaki nem değişkenlikleri, su sızıntıları, yükselen nem ve yoğuşma gibi etkenlerin yalnız yapı malzemelerinde değil, boya tabakalarında da çeşitli bozulmalara neden olduğudur. Sofada bulunan duvar resimlerinin tümünde sıcaklık, nem ve su kaynağının kontrol altına alınamaması sebebi ile boya tabakalarında oluşan tozuma, parça kopması, çatlama, yapraklanma, kavlama şeklinde bozulmalar gözlemlenmiştir. Tüm duvar yüzeylerindeki boya tabakalarının bozulma sürecini hızlandıran bir diğer etken ise üst örtünün koruma işlevini yerine getirememesi nedeniyle meydana gelen su sızıntılarıdır. Bu etken hem yapı malzemelerinin hem de duvar resmi tabakalarının bozulmasında etken rol oynayarak, boya tabakalarını tahribata açık hale getirmiştir. Doğu duvarında kapı açıklıklarının güneyinde bulunan duvar resimleri yer yer, kuzeyinde bulunan duvar resimleri ise tamamen mavi renk bir boya ile kapatılmıştır. Özgün duvar resmi, niteliksiz boya tabasının kaybolduğu bölümlerde gözlemlenmektedir (Fig. 10, 16).

Kuzeybatı odada bulunan duvar resimleri boya tabakasındaki bozulmalar açısından değerlendirildiğinde doğu duvarındaki betimlemenin diğer duvar resmi örneklerine göre daha iyi korunduğu düşünülmektedir (Fig. 13). Bahsi geçen duvar kavuniçi renk ile sonraki dönemlerde boyanmış, ancak duvar resminin bulunduğu alan korunmuştur. Yüzeyde yer yer boya akıntıları görülmektedir. Güney duvardaki duvar resmi ise; batı duvarın büyük oranda tahrip olması sebebiyle sıcaklık, nem değişkenliği, rüzgar, yoğuşma, yağmur, güneş ve su sızıntıları gibi dış etkenlere karşı korunaksız hale gelmiştir (Fig. 12, 17). Bu sebeple duvar resmi yüzeyinde boya kayıpları, su sızıntıları, is tabakası gibi bozulmalar tespit edilmiştir. Dış cephelerdeki eliböğründelerde bulunan betimlemelerde dış etkenlere karşı açık olması sebebiyle büyük oranda boya kaybı tespit edilmiştir.

Duvar resimlerinin mevcut korunma ve bozulma durumu yalnızca gözlemler neticesinde belirlenmiş olup; yapının bozulma durumu, konumu, yapım tekniği ve çevresel koşulları göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir.